



Verzilveren van thuistalen in voortgezet onderwijs

OCW/GKA 27/03/2023

Samenvatting en conclusies

Samenvatting en conclusies van de OCW/GKA-bijeenkomst, dd 27/03/'23, over het *Verzilveren van de thuistalen* in het voortgezet onderwijs, opgemaakt door dr. Karijn Helsloot, directeur van stichting Taal naar Keuze, en afgestemd met Johanna Sellis, (waarnemend) programmaleider GKA.

Aanwezig: Wendelien Hoedemaker, Montessori Lyceum Amsterdam; Pauline Scheltema, Stichting Het Zelfstandig Gymnasium; Titia Keuning, CSG Comenius Mariënborg, Leeuwarden; Marlies van Tooren, DUO; Joktiel Zheng, DUO; Jerrel IJzer, Calandlyceum, Amsterdam; Marieke Klein Gunnewiek, Montessori College Twente, Hengelo; Hans Bennis, vz. bestuur stichting Taal naar Keuze; Cláudia Pinto, stichting Taal naar Keuze; Johanna Sellis, OCW/GKA; Nienke Dek, OCW/GKA; Karijn Helsloot, stichting Taal naar Keuze.

Afwezig met vermelding: Irene Koning, stichting Taal naar Keuze; Ron Dorreboom, Gregorius College, Utrecht; Linda Spierings, Marcanti College, Amsterdam; Jeroen Rijlaarsdam, Ir Lelylyceum, Amsterdam; Hetty Mulder, Samenwerkingsverband Amsterdam-Diemen; Anne Segeren en Ekram Dannouni, Johan de Witt College, Den Haag.

Dagvoorzitter: Johanna Sellis

Introductie

Karijn Helsloot, directeur van stichting Taal naar Keuze, heeft het onderwerp 'Thuistalen verzilveren' toegelicht aan de hand van een powerpoint (zie [PDF](#)). Het ontstaan van de stichting, de wetgeving, de obstakels en mogelijke oplossingen kwamen daarbij aan bod. Het begrip 'thuistalen' wordt gebruikt om te verwijzen naar andere talen dan het Nederlands en het Engels die in de thuissituatie van leerlingen met regelmaat worden gebezigd, en die een persoonlijke en sociaal-culturele waarde hebben voor de leerlingen. Het kan in principe ook gaan om regionale talen zoals het Fries of Nedersaksisch.

Samenvatting presentatie

Het belang van talenkennis voor Nederland is uiteengezet in de KNAW-verkenning [Talen voor Nederland](#) (2018). De sectoren handel & economie, zorg & welzijn, en justitie & veiligheid zijn sterk gebaat bij de talen die Nederland rijk is. De verkenning geeft echter ook aan dat het *onderwijsveld* relatief weinig profiteert van deze rijkdom, en dat het een kans laat liggen. De Nederlandse Wet op het Voortgezet Onderwijs biedt allerlei ruimte voor talen. Naast de verplichte talen Nederlands en Engels, en naast breed aangeboden Duits en Frans, laat de wet expliciet Arabisch, Chinees, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks toe op veel schoolniveaus. Daarnaast kunnen leerlingen in het vrije deel van hun profiel desgewenst een ander vak toevoegen, *indien de school erin voorziet*. De praktijk leert echter dat het aantal leerlingen dat zijn thuistaal op school kan verzilveren zeer laag is (zie de gegevens van het College van Toetsen en Examens uit 2019 op [PDF:3](#)).

In het kader van *kansengelijkheid* én in het kader van het vergroten van *slagingskansen*, is het verzilveren van de thuistaal een waardevol instrument. Het gaat om veel leerlingen - vele tienduizenden in de bovenbouw en zo'n 60% van de leerlingen in grote steden (zie [PDF:3-4](#)) -, én om veel verschillende talen. Ook Sranantongo, Papiaments, Berbers, Moluks, Pools,



Verzilveren van thuistalen in voortgezet onderwijs

OCW/GKA 27/03/2023

Samenvatting en conclusies

Tigrinya, Farsi, Oekraïens, enzovoort, kunnen thuistalen zijn van leerlingen. Het opnemen in het curriculum van een schoolvak MODERNE TAAL - naast Nederlands en Engels -, zonder de exacte taal te benoemen, maakt een flexibele invulling mogelijk. In het schoolplan staat dan dat in het vrije deel van het profiel een MODERNE TAAL kan worden gekozen (zie [PDF:22](#)). De school spant zich in om de specifieke taal aan te bieden als, bijvoorbeeld, vier of meer leerlingen in de bovenbouw ernaar vragen en over de benodigde voorkennis blijken te beschikken.

Het is haalbaar elke leerling, op welke school dan ook, zijn/haar andere thuistaal te laten verzilveren als het onderwijs op een hybride manier wordt aangeboden, dwz. zowel op school als online. Het afstandsonderwijs, verzorgd door gespecialiseerde taaldocenten, gaat hand-in-hand met begeleiding op school door eigen (taal)docenten of ander (onderwijzend) personeel. Schaarste aan taalspecifieke docenten vraagt om samenwerking tussen scholen onderling. En de talenkennis die aanwezig is binnen de school en bij ouders dient breed te kunnen worden ingezet.

Stichting Taal naar Keuze is in 2019 opgericht om scholen hierbij te helpen, om meer talen op te nemen in het curriculum. Aan bovenbouwleerlingen met een degelijke voorkennis biedt de stichting onderwijs en examens Arabisch, Chinees, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks. Voor de onderbouw is er onderwijs in deze talen voor alle leerlingen - ook zonder voorkennis, en is er een programma meertaligheid, [Alle Talen](#), dat voortbouwt op [Taaltrouters](#) uit de vroege jaren 2000.

De oprichting van de stichting is voortgekomen uit de pilot Taal naar Keuze, uitgevoerd van 2017-2019, op zeven Espritscholen in Amsterdam: 450 leerlingen hebben meegedaan, waarvan ongeveer 50% meertalige en 50% Nederlandstalige leerlingen. De uitvoering en het effect van de pilot is beschreven in *Levende Talen Magazine* (2020, [4](#) en [6](#)). Souhaila verwoordt [hier](#) het effect op de individuele leerling. In 2019 kon zij via Taal naar Keuze het schoolvak Arabisch afronden op het Berlage Lyceum.

Stichting Taal naar Keuze kan een breed palet aan talen aanbieden dankzij haar grote netwerk aan potentiële docenten. Zij betreft onder andere de Vereniging Leraren in *Levende Talen* erbij, net als opleidingsinstituten op wo- en hbo-niveau. Een taleninventarisatie uitvoeren onder personeel en ouders van een school maakt latente talenkennis zichtbaar, zo bleek op het Gemeentelijk Gymnasium in Hilversum: binnen en om scholen kan talenkennis dan worden gekoppeld aan vakspecialisten.

Taal naar Keuze heeft een beveiligd online platform opgericht om het onderwijs bovenscholens en op afstand aan te kunnen bieden. Na twee jaar stilte door Covid-19, heeft de stichting sinds schooljaar 2021-22 ruim 80 leerlingen, van vmbo-k tot en met vwo, uit het hele land, begeleid naar het eindexamen toe, en ongeveer 200 leerlingen in de onderbouw voorzien van taallessen. Het Calandlyceum en het Marcanti College in Amsterdam geven breed hun bovenbouwleerlingen de gelegenheid hun thuistaal als examenvak te kiezen; een achttal andere scholen in het land doen dat voor kleine aantallen leerlingen.

De stichting ontvangt geen subsidie. Het onderwijs en de organisatie worden bekostigd uit de tarieven die scholen betalen voor het onderwijs. Eén jaar onderwijs bedraagt ongeveer €900 per leerling. Bij een toename van duur en volume nemen de tarieven af: 1,5 jaar examenonderwijs aan meer dan 20 leerlingen per school bedraagt nu €800 per leerling. Een



Verzilveren van thuistalen in voortgezet onderwijs

OCW/GKA 27/03/2023

Samenvatting en conclusies

overheidssubsidie zal het mogelijk maken het onderwijs sterker en breder neer te zetten, en de kosten voor scholen te verlagen. Er wordt naar een toekomstbestendig model gewerkt.

Discussie en conclusies

De deelnemers aan de bijeenkomst twijfelen niet aan het belang van talenkennis, en ook niet aan de waarde van het verzilveren van talenkennis binnen het onderwijs. De voornaamste redenen waarom scholen de thuistalen, of 'kleine moderne (vreemde) talen', niet opnemen in het curriculum zijn van financiële en logistieke aard. Een overkoepelende organisatie, zoals stichting Taal naar Keuze, kan zeker helpen de logistieke obstakels te verkleinen of weg te nemen. Het uitbesteden van het onderwijs aan een docent op een andere school is effectief voor losse leerlingen, maar niet voor grotere aantallen. De wens wordt geuit om de talen ook al in de onderbouw aan te bieden.

We spreken over de verbinding met de school als het onderwijs (gedeeltelijk) op afstand wordt verzorgd, en over de inzet van eigen schoolpersoneel. Binnen de pilot Taal naar Keuze had elke school haar eigen taalcoördinator. Jerrel IJzer van het Calandlyceum denkt aan een specifieke functionaris binnen de school vergelijkbaar met een 'beweefunctionaris'. Linda Spierings van het Marcanti College heeft (eerder) aangegeven dat de talenkennis bij het eigen personeel kan worden ingezet bij de begeleiding op school. Zij vroeg of de stichting dit personeel kan trainen. De vakspecifieke kennis wordt dan door een docent op afstand verzorgd, die niet elke les of elke week naar de school komt. Niet alleen de schaarste aan taaldocenten wordt dan hanteerbaar, maar ook de kosten nemen af.

Het is belangrijk, zo wordt alom geuit, om de positieve effecten op meertalige leerlingen voor het voetlicht te brengen: een **artikel** hierover verspreiden onder scholen komt als conclusie naar voren. Wendelien Hoedemaker herinnert aan de trotse leerlingen op het Calandlyceum die met vlag en wimpel hun taal als schoolvak wisten af te ronden. En ook de meerwaarde voor leerlingen van het deelnemen aan online lessen met 'klasgenoten' uit bijvoorbeeld Amsterdam en Hengelo samen, verdient aandacht. Johanna Sellis wil dit vanuit de GKA oppakken, en vraagt aan schoolvertegenwoordigers zich te melden om mee te doen.

Het uitbreiden van het vakkenpakket met meer en meer thuistalen blijft financieel onhaalbaar zonder steun van de overheid, zo benadrukken de schoolvertegenwoordigers. Het voorstel wordt gedaan om een **pilot** uit te voeren, en een verzoek tot bekostiging in te dienen bij het ministerie. Stichting Taal naar Keuze pakt dit op, om samen met de reeds betrokken scholen de aanvraag in te dienen bij OCW. Het betreft dan een pilot voor twee tot drie jaar voor ontwikkeling en uitvoering. Mogelijke medeaanvragers zijn: Calandlyceum, Marcanti College, Montessori College Twente, CSG Comenius Leeuwarden, Montessori Lyceum Amsterdam, Ir. Lelylyceum, Gemeentelijk Gymnasium Hilversum/SHZG, Gregorius College Utrecht, Montessori Lyceum Flevoland.

Amsterdam, 14 april 2023